NUM XV.

w SOBOTĘ DNIA 12. KWIETNIA. ROKU 1783.

Z Warſzawy dnia 2. Kwietnia. O trzęſieniu Ziemi w *Włoſkich* Kraiach, co raz nowe dochodzą ſmutne okoliczności. Jedna zacna Dama, z Familii *Doria,* w Pałacu ſwym w *Kalabryi* mieſzkaiąca, właśnie w tenczas z ośmiu gośćmi ſiedziała u ſtołu, gdy trzęſienie ziemi przypadło. Za pierwſzym zaraz poruſzeniem ziemi, porwałaſię od ſtołu, i oknem do Ogrodu ratuiąc ſwe życie wyſkoczyła, rozumieiąc iż iuż była na mieyſcu beſpiecznym, Przez drugi attak trzęſienia, poryſowałyſię mury w Sali, w którey znaydowaliſię goście. Od trzeciego attaku, rozſtąpiłaſię ziemia w Ogrodzie, i tę tak zacną i godną Damę w wnętrznościach ſwych zagrzebła. Za czwatym tegoż trzęſienia attakiem, cały ów zapadł Pałac; ſama tylko dziwnym ſpoſobem utrzymałaſię owa ſtołowa Sala, i znayduiący ſię w niey goście ocaleni zoſtali.

Piſzą też z *Meſſyny* iednę ta-

mecznego trzęſienia ziemi okoliczność, która całe ludzkie plemie zawſtydzać i poniżać powinna Srzod powſzechney zapadłego całego prawie Miaſta klęſki, ſrzód ięczących pod rozwalinami napół ubitych obywatelów, ſrzód leżących pod nogami trupów, ſrzód gorzkich z oczu pozoſtałych Mieſzkańców leiącychſię łez, znaleźliſię tak zapamiętali ludzie, którzy chciwością aż do ſzaleńſtwa zaślepieni, z oczywiſtym życia i wiecznego duſzy potępienia niebezpieczeńſtwem, do drżących ieſzcze i walących ſię wpadaiąc Pałaców i Kościołów, bogactwa i ſkarby z nich wykradali; i właśnie pod ten ſam czas, gdy zagniewany Bóg, tak ſrogą karą chłoſtał grzechy ludzkie, oni dobrowolnie na nią nabiegali i niby wyzywali; z tak wielką śmiałością świętokradzkie kradzieży czyniąc, iak żeby czynili rzecz iaką Bogu miłą.

Z Londynu dnia 18. Lutego.

KontynuacyaSeſſyi Parlamentowey dnia 17 Lutegow IzbieWyżſzey &c.

Hrabia *de Carlisle*, który niedawno złożył urząd Wielkiego Marſzałka Domu Królewſkiego, naypierwſzy temu ſię oparł. Ganił on naprzód Miniſtrów, iż przypiſali Koronie moc uſtąpienia części dzierżaw *W. Brytannii*, prawie równey wſzyſtkim iey Kraiom *Europeyſkim;* i na ſzych Prawnikow, który mówi; iż Król *W. Brytannii* nie ma tak wielkiey mocy; i że oddalenie iakieykolwiek części kraiów *W. Brytannii* powinno być ratyfikowane przez zezwolenie całego Narodu, i przez Akt uroczyſty Korpuſu prawodawczego. Zoſtawuiącpotym tę materyąbiegleyſzym w prawie nad ſiebie, naymocniey ſię żalił nato, że *Loialiſtowie*, ſłużąc wiernie *Anglii*, biiąc ſię ſzczyrze, i narażaiąc na niebeſpieczeńſtwa ſwoie maiątki i oſoby za chwałę, za dobro, i za Konſtytucyą naſzey Oyczyzny, nie tylko żadney wdzięczności i obrony od nas nie mieli, ale ieſzcze zoſtali opuſzczeni na zemſtę ich nieprzyiaciół, którzy im tak często naysurowſzemi karami grozili *Jeſt to*, przydał, *poſtępek ieden z naygczarnieyſzych poſtępek taki za który będziemy potępieni i na tym świecie, i w wieczności* Z tych powodow Hrabia *de Carlisle* proponował wſzyſtko to w Adreſſie wymazać, co ſię tykało podziękowania za uczynienie pokoiu, a na to mieyſce położyć to oświadczenie: „ że taki pokóy „ źle odpowiada ſłuſznym na„ dzieiom Narodu; że ſię mało „ zgadza z Stanem Państw „ woiuiących; i że nie ieſt ani „ chwalebny, ani pożyteczny „ dla Oyczyzny.

Hrabia *de Coventry* ſądził, iż wſzyſtko dobrze zważywſzy: pokoy ieſt dobry, i godny pochwały.

Lord *Walſingham* nie był takiego zdania: wyliczał on wſzyſtko, co *W. Brytannia* uſtąpiła w 4. Częściach Swiata, nie maiąc względu ani na godność, ani na pożytki Oyczyzny; a naybardziey mówił o *Kanadzie*, ukazuiąc, że określone w Traktacie granice dla tey Prowincyi, odbiorą wſzyſtkie te pożytki *Anglikom*, których z zoſtawioney dla ſiebie części *Kanady* mogli ſię ſpodziewać.

Lord *Hawke* mówił przeciwnie, iż futra *Kanaduiſkie* poſpolicie przywożone były z kraiow leżących na *pólnoc* Jezior; a zatym uczynione w terazniey ſzym traktacie granice, nic korzyściom *W. Brytannii* nie przeſzkadzaią.

Mówili potym inni Panowie, iedni przeciwko Traktatowi. drudzy za Traktatem.

Xiąże *de Chandos* dowodził, że warunki tego pokoiu lepſze ſą, niż ſię mógł ſpodziewać; i żeby kto mógł ie ſprawiedliwie ganić, powinien do wieść, że można było o lepſze ſię poſtarać.

Hrabiowie *Dudley* i *Townshend* przeciwnego w tym byli rozumienia; i oſtatni z nich dowodził z wielu ſzczegulności. iż *Anglia* długo będzie cierpiała za taki traktat, a moze ſię i nigdy nie podzwignie.

Naoſtatek Xiąże *de Grafton*, Podkanclerzy, przypominał Izbie, iż od dawnego czaſu pokoy był żądaniem całego narodu, a uwolnienie *Ameryki* miane było za fundament tegoż pokoiu: „ lecz teraz (mówił daley) ledwo „ ſię zadość uczyniło temuż „ żądaniu powſzechnemu, aż „ tu zaraz powſtaie krzyk i „ przeciwko ſamemu pokoiowi, „ i przeciwko tym którzy go „ uczynili. Zalemy ſię, że ten „ pokoy ieſt mniey chwalebny, „ mnie pożyteczny; a zapomi„ namy, w iakim ſtanie było „ naſze Królewſtwo, i iak wiele „ razy w tym Parlamencie mó„ wiono o iego ſłabości i wyni„ ſzczeniu: na to niepamięta„ my, co mówił Parlament, a „ rozważamy Artykuły ſame „ w ſobie, nie zaś podług oko„ liczności, które do zawarcia „ go przymuſiły; i nie wielką na „ to baczność mamy, że naſze „ ſiły lądowe i morſkie niewy„ równywały ſiłom złączonych „ nieprzyiacioł. Wſzak wiado„ mo ieſt, że wſamym iednym „ Porcie *Cadix* ſtoi teraz 60. „ ſzeręgowych Okrętów. Nie. „ nie pokoy terazniey ſzy zni„ ſzczy *W. Brytannią*, ale niedoſta„ tek iednomyślności. Fakcye, nie„ zgody i intrygi Stron przeciw„ nych większą hańbę nam u„ czynią, aniżeli Artykuły po„ koiu.„.

Lord *Keppel* odpowiadaiąc na mowę Loda *Graftona*, rzekł;„ „ Mówię na poczciwość, iż nie „ mogłem radzić Królowi, aby

„ zezwolił na takie Artykuły „ pokoiu, iakie są teraz zawar„ te, gdyż widziałem iasno, iż „ nie są takie, iakich podług „ teraznieyszych okoliczności „ wyciągać powinniśmy byli: „ nieszczęściem iest dla mnie, „ iż gdy przekonany iestem o „ słuszności, zawsze iestem u„ party: lubię sądzić o rzeczach „ podług właśnego sposobu myś„ lenia, a nie iść za zdaniem „ cudzym: takie sądzenie nie po„ chodzi ani z przywiązania „ się do iakiey strony, ani z „ pobudek własnego pożytku, „ ale iedynie z wewnętrznego „ przekonania o prawdzie, Y „ z tey przyczyny gdy nie „ mogłem zezwolić na te Ar„ kuły przedugodne, osądziłem „ za rzecz nieuchronnie potrze„ bną, zdać mòy urząd, który „ na czele Amiralicyi sprawo„ wałem. „ Co do słabości sił *W. Brytannii*, mówił daley tenże Lord *Keppel*. iż potęga Domu *Burbońskiego* nie iest tak strasz na w oczach iego, iak ią udaią. *Wielka Brytannia* ma teraz Okrętów szeręgowych, tak dobrych, iak miernych 109; *Francya i Hiszpania* maią ich razem do 124. ale Okręty *Hiszpańskie* są pognile, nie maią dosyć masztów, i bez wielkiey naprawy nie mogą bez niebezpieczeństwa puszczać się na morze. Barzoby mnie zatym miło było widzieć tę straszną Flotę, płynącą z Portu *Cadix* do *Indyi Zachodnich* i wydaiącą batalią Flocie naszey: przekonany Jestem, iż ta bitwa nie mniey byłaby dla *W. Brytannii* chwalebna, iak i dnia 12, Kwietnia; i Amirał *Pigot* nie mnieysząby dla Narodu przysługę uczynił, iak i Lord *Rodney*. Co do liczby Okrętów zebranych w Porcie *Cadix* Lord *Keppel* zapewnił Izbę, iż podług uczynionych mu raportów, nie znayduie się ich tam więcey, iak tylko 42... Sądził zatym, iż można było postarać się o lepsze warunki pokoiu; i przeto nie mógł zezwolić na podany *Adres* od Hrabi *de Pembroke*,

Xiąże *de Richemond* (który od nieiakiego czasu nie bywał na Radzie Ministrowskiey, ale iednakże nie złożył, iak pierwiey głoszono, urzędu Generała Artyleryi) wyznał, iż nie radził, ani nie mógł radzić Królowi, przyiąć takich punktow prze dugodnych, iakie są podpisane

Reszta w Suplemencie.

NUM XV.

SUPLEMENT

DO GAZET WILENSKICH

w SOBOTĘ DNIA 13. KWIETNIA ROKU 178.

Z Medyolanu dnia 3. Marca. Piszą z *Rzymu*, iż Katolicy w *Szkocyi* i w *Hibernii* zostaiący, przysłali do Oyca S. jednomyślny Memoryał, w którym upraszaią Oyca S. aby w Narodowych ich Seminaryach w *Rzymie* zdawna ufundowanych, i pod Rządem *Jezuickim* niegdy zostaiących, nie innych Przełożonych i Nauczycielow stanowiono, tylko *Ex Jezuitow*, albo przynaymniey tych, którzy uczyli się w Szkołach *Jezuickich.*

Z Rzymu dnia 5 Marca. Dnia 1. tego Miesiąca przybył tu Jmć Xiądz *Benisławski* Nominant Koadiutor Arcybiskupstwa *Mohilowskiego*, od Jmperatorowey Jeymci *Rossyiskiey* w interesach wielkiey wagi do *Stolicy Apostolskiey* posłany; i zaraz nazaiutrz miał prywatną Audyencyą u Oyca S. która trwała przez dwie godziny. Ma też i Ociec S. wysłać w poselstwie do teyże Monarchini *Rossyiskiey* Jmci Xiędza Margrafa *Archetti* Arcybiskupa *Chalcedońskiego*, na Urzędzie teraz Nuncyusza przy Dworze *Warszawskim* zostaiącego.

Z Hamburga dnia 15. Marca. Zawsze gęste wieści lataią o uczynionym od dwóch Cesarskich Dworow Proiekcie do przywrócenia Monarchii *Greckiey*. Z wielu obrótow i czyniących się do woyny przygotowań upewniaią, iż tego Proiektu nieodstąpiono.

Z Londynu dnia 18. Lute *Reszta Sessyi Parlamentowey dnia 17 Lutego w* Izbie Wyższey &c:

Hrabia *Stormont.* w swoiey mówie przez półtrzeci godziny mianey, rozbierał Artykuły wszystkich trzech Traktatów z iak nay drobnieyszemi szczegulnościami, Wszędy znalazł materyą do nagany., „ Przez o„ graniczenie *Kanady*, utraciliś„ my handel futer: przez insze

„ Artykuły pozbyliśmy ſię także handlu w kraiach *Lewanckich*, utraciliśmy połow i handel gumy: odſtąpiliśmy *Chirokwanów*, których pierwiey nazywaliśmy *Synami Anglii*: pozwoliliśmy *Francyi* ufortyfikować *Dunkierkę*, przez co daliśmy iey ſpoſobność do uczynienia tam Portu, który będzie mógł utrzymywać w ſobie na 60. Okrętów Szeręgowych, mogących każdego czaſu wpadać do brzegow *zachodnich* i *północnych Angielſkich* „ Jednym ſłowem, zakończył ten dawny Miniſter mowę ſwoię, oświadczaiąc, iż pokoy teraznieyſzy ieſt że wſzyſtkich przeſzłych traktatów naygorſzy, naypodleyſzy, i nayhaniebnieyſzy.

Lord *Grantham* bronił przeciwnie pokóy ninieyſzy, iako po części właſne ſwoie dzieło; i dowodził, że poczynione *Francyi* uſtąpienia barziey ſą pozorne, aniżeli rzeczywiſte.

Hrabia *Sakwille* (niegdyś tak ſławny. iak i Lord *Germain* (bił wdługiey ſwoiey mowie na każdy Artykuł a mianowicie na traktat prowizyonalny. który poczytał za zgubę *Anglii*.

Lord *Howe* mówił przeciwnie za *Adreſſem*, i dowodził przeciwko ſwemu dawnemu przyiacielowi i przewodnikowi Lordowi *Keppel*, że *W. Brytannia* nie ma więcey Okrętów ſzeręgowych zdatnych do żeglugi nad 99, i że teraz w ſamym Porcie *Cadix* ieſt 60. Okrętów teyże wielkości zebranych.

Naoſtatek, Hrabia *de Shelburne*, naypierwſzy Miniſter, wyſłuchawſzy cierpliwie wſzyſtkie krytyki tego Traktatu, powſtał na obronę ſwego dzieła, i na każdy zarzut oſobno odpowiadał. Ograniczenie *Kanady*, podług iego dowodow, nie obiera nam handlu futer: pozwolenie dane *Francyi* do połowu przy *Ziemi Nowey*, nie wielki iey pożytek przynieſie; ponieważ podług iednomyślnego zdania trzech Officerów, to ieſt, Amirała *Edwards*, Kapitana *Gower*, i Porucznika *Lane* których Lord *Shelburne* radził ſię, iedna mila na *południe* i *wſchod Ziemi Nowey* więcey waży, aniżeli 10. mil na *północ* i na *zachod*: Artykuły tyczące ſię Oſad *Afrykańſkich*, nie pozbawiaią nas także handlu gumy. Co do *Loialiſtów*, *W. Brytannia* nie mogła z nimi inaczey poſtąpić, iak tylko ich zalecić obronie i opiece *Kongreſſu*; inaczey muſiałaby dla intereſſu ich ſamych dalſzą woynę z *Ameryką* prowadzić. Oddania *Floryd* bronił tenże Miniſter równemi dowozami i wywożami, pożytkami i koſztami; a uſtąpienie Wyſpy *Tobago* uſprawiedliwiał wróceniem *Anglii* wſzyſtkich dzierżaw na Wy-

ſpach *Antylſkich*. Co ſię ściągało do *Indyi*, w tym radzono ſię Kompanii *Indyiſkiey*, która nic mocnego przeciwko ułożonym względem tamecznych oſad punktom nie zarzuciła.

W ciągu takich ſporów. Xiąże *de Richemond* pytał ſię, czy Port *Trinconomale* będzie oddany *Hollendrom*? Lord *Shelburne* odpowiedział ſzczyrze, iż będzie wrócony Rzeczypoſpolitey tak, iaki Kap *Dobrey Nadziei* będzie iey oddany od *Francyi*; ale gdy Traktat z Rzecząpoſpolitą *Hollenderſką* podany będzie tey Izbie na uwagę, poſtrzeże każdy, żeśmy za tę wſpaniałość barzo wiele zyſkali.. Odpowiedziawſzy tym ſpoſobem na wſzyſtkie zarzuty Lord *Shelburne*, opiſywał potym nieſzczęśliwy Stan *W. Brytannii*, który iedynie przymuſił iego do podpiſania tych Traktatów, które mu wymiataią.

Lord *Keppel* zbiiał tę oſtatnią część mowy Miniſtra; Lorg *Loughborough*, ganiąc równie Artykuły wſzyſtkich trzech traktatów, obiecał dowieść na Seſſyi naſtępuiącey (gdy iuż była północ) że Korona nie ma mocy ſama przez ſię odſtąpić udzielnego panowania nad Oſadami *Amerykańſkiemi*.

Kanclerz Lord *Thurlow* wziął na ſię zbicie dowodów Lorda *Loughborough* Lord *Carlisle* mówił drugi raz. Hrabia *Gower* oświadczył ſię także przeciwko punktom przedugodnym.

Naoſtatek po 4. godzinie z północy, gdy przyſzło do ciągnienia kreſek, znalazło ſię ich za *Adreſſem* 72. a przeciwko *Adreſſowi* 59. Y tak *Adres* Hrabi *de Pembroke* zoſtał więkſzą liczbą kreſek w całości przyięty, a Seſſya *Izby Pańſkiey* zakończyła ſię.

Z Londynu dnia 20. Lutego.

Pułkownik *Muller, Szwaycar*, w Zwierzyńcu tuteyſzym *Hyde Parc*, dnia 12. teraznieyſzego Mieſiąca, w przytomności wielkiey liczby oſob doświadczał ſkutku fuzii ſwego wynalazku: ſtrzelał z niey kulą daley nad 500. krokow tak prędko, iak można ſtrzelać z fuzyi noſzącey tylko do 100. kroków; i kule iey wchodziły do półtory ſtopy w ziemię. Broń ta nie ieſt ani większa, ani cięższa od zwyczayney ſtrzelby żołnierſkiey.

Z Londynu dnia 21. Lutego.

Seſſya Parlamentowa *Izby Poſpolitey*, złożona iedynie na rozztrząśnienie Artykułów Przedugodnych, trwała ieſzcze dłużey, aniżeli Seſſya *Izby Wyżſzye*, gdyż zaczeła ſię dnia 17. o godzinie trzeciey po południu, a zakończyłaſię dnia 18. w pół do óſmey z rana. Treść przeto iey tu tylko położemy; która, ażeby ſię lepiey zrozumiała, dobrze będzie na-

mienić, z wielu i z iakich stron czyli fakcyyi Parlament nasz teraznieyszy składa się. Przed oddaleniem się dawnego *Ministerium Tory* (czyli trzymaiącego z Dworem) złożonego z dwóch Stron, z iedney Lorda *Northa*, a z drugiey nazwaney *Bedfort*, Strona przeciwna, czyli *Oppositio*, składała się podówczas z dwóch Fakcyi *Whigs* (przeciwnych Dworowi) z których iedna miała na czele Margrafa *de Rockingham*; a druga Hrabię *de Shelburne*. Ta ostatnia Fakcya, nie tak liczna iak druga, przybliżała się barziey do Strony *Tory*, tak iak i strona *Bedford*, umiarkowańsza nad Stronę Lorda *Northa*, trzymała nieiako śrzodek między Stroną Lorda *Northa* i Fakcyami *Whigs*. Po zaszłey odmianie w *Ministerium* w Miesiącu Marcu Roku przeszłego 1782. no we *Ministerium* zmieszane było z tych dwóch stron, które przedtym składały stronę przeciwną, *Oppozycyą*; Lecz po śmierci Lorda *Rockingham*, Hrabia *de Shelburne*, zostawszy sam ieden na czele *Ministerii*, gdy poczoł wysadzać Ministra *Fox* i iego partyzantow, ci przyłączyli się do Fakcyi Lorda *Northa* dla łamania szykow *Ministerio*; to zaś dla utrzymania się, przybrało sobie niektóre osoby z Strony *Bedford* tak, że na teraznieysze *Ministerium*. złożone z dwóch pośrednich Stron *Bedfordzkiey* i *Shelburnowskiey* biie Liga dwóch Fakcyi *Northowskiey* i *Foxowskiey*, które przedtym zupełnie sobie były przeciwne. To tak osobliwe stron pomieszanie pokaże się w ciągu następuiącego opisania Sessyi *Izby pospolitey*.

Z Petersburga dnia 14. Lutego.

Jmperatorowa Jeymć *Rossyiska* wezwała do *Petersburga* z *Krymu* Pana *de Weseliczki*. swego tam Ministra Pełnomocnego, a na iego mieysce naznaczyła Pana *de Laskaroff*. Odmiana ta ogłoszona zaraz była od *Collegium* Spraw cudzoziemskich wszystkim tym, którzy należą do iego Departamentu.

Z Madrytu dnia 15. Lutego.

Xiąże *de Nassau* i Margraf *de la Fayette* przyiechali tu w przeszłą Sobotę z Portu *Cadix*. Z tegoż Portu donoszą nam, iż dwie Fregaty *Hiszpańskie* i dwa inne zbroyne Statki wydały razem bitwę czterem Szebekom *Algerskim*, z których dwie zabrały, a dwie inne spaliły. Popłyną, niezadługo z *Cadix* 3. Okręty Szeręgowe i dwie Fregaty dla konwoiowania Statkow Kupieckich naładowanych do *Hawany*, do *Vera Cruz*, i innych Portów *Amerykańskich*.